

AHILLARLA SOSIAL İŞ FƏNNİNİN TƏDRİSİ
TEACHING SOCIAL WORK WITH ELDERLY PEOPLE
ПРЕПОДАВАНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ
СОЦИАЛЬНАЯ РАБОТА С ПОЖИЛЫМИ ЛЮДЬМИ

UOT 378

İlhamə Həmid qızı Sultanova
Bakı Biznes Universitetinin
Humanitar elmlər kafedrasının dosenti,
psixologiya üzrə fəlsəfə doktoru
E-mail sultanova.ilhame@bbu.edu.az
<https://orcid.org/0000-0002-5485-7830>

Lamiyə Elşad qızı Qasımova
Bakı Biznes Universitetinin müəllimi,
Yalova Universitetinin fəlsəfə doktoru proqramı üzrə doktorantı
E-mail qlamiye@142.gmail.com
<https://orcid.org/0009-0004-8838-2564>

Gülnar Məzahir qızı Abbasova
Bakı Biznes Universitetinin
Humanitar elmlər kafedrasının müəllimi
<https://orcid.org/0009-0001-2925-3015>
E-mail: gulnar.abbasova111@gmail.com
[https://doi.org/10.69682/arti.2026.93\(2\).176-184](https://doi.org/10.69682/arti.2026.93(2).176-184)

AHILLARLA SOSIAL İŞ FƏNNİNİN TƏDRİSİNDƏ İNTERAKTİV
METODLARDAN İSTİFADƏ

İlhama Hamid Sultanova
associate professor of the department of Humanities at Baku Business University
doctor of philosophy in psychology

Lamiya Elshad Gasimova
lecturer, of Baku Business University
doctorial student in the program of doctor of philosophy at Yalova University

Gulnar Mezahir Abbasova
lecturer at the department of Humanities at Baku Business University

APPLICATION OF INTERACTIVE METHODS IN TEACHING THE DISCIPLINE
SOCIAL WORK WITH OLDER PEOPLE

Ильхама Гамид гызы Султанова
доцент кафедры Гуманитарных наук Бакинского Университета Бизнеса,
доктор философии по психологии

Ламия Эльшад гызы Гасимова
преподаватель Бакинского Университета Бизнеса,
докторант по программе доктора философии Яловского университета

Гюльнар Мезахир гызы Аббасова
преподаватель кафедры Гуманитарных наук Бакинского Университета Бизнеса

ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ В ПРЕПОДАВАНИИ
ДИСЦИПЛИНЫ СОЦИАЛЬНАЯ РАБОТА С ПОЖИЛЫМИ ЛЮДЬМИ

Xülasə. Məqalədə ahıllarla sosial iş fənninin tədrisində interaktiv təlim metodlarının tətbiqinin əhəmiyyəti araşdırılmışdır. Müasir dövrdə əhalinin yaşlanması fonunda sosial iş mütəxəssislərinin praktik bacarıqlara, empatiyaya və etik qərarvermə qabiliyyətinə malik olmasının vacibliyi vurğulanmışdır. Araşdırmada rol oyunları, situasiya təhlili, simulyasiya və qrup müzakirələri kimi interaktiv metodların tələbələrin peşəkar hazırlığına müsbət təsiri elmi mənbələr əsasında təhlil edilmişdir. Azərbaycan, Rusiya, Türkiyə və Qərbi ölkələrinin elmi ədəbiyyatı müqayisəli şəkildə analiz edilərək interaktiv tədrisin ümumi və fərqli cəhətləri müəyyən edilmişdir. Nəticə olaraq, interaktiv təlim metodlarının ahıllarla sosial iş üzrə ixtisaslı və rəqabət-qabiliyyətli mütəxəssislərin hazırlanmasında əsas didaktik vasitə olduğu qənaətinə gəlinmişdir.

Açar sözlər: *ahıllarla sosial iş, interaktiv təlim metodları, sosial iş təhsili, empatiya, simulyasiya və rol oyunları, peşəkar hazırlıq, gerontologiya, praktik bacarıqlar*

Abstract. The article examines the importance of applying interactive teaching methods in the instruction of the course “Social Work with the Elderly.” In the context of population aging in the modern era, the necessity for social work professionals to possess practical skills, empathy, and ethical decision-making abilities is emphasized. Based on scholarly sources, the study analyzes the positive impact of interactive methods such as role-playing, case analysis, simulation, and group discussions on students’ professional training. Academic literature from Azerbaijan, Russia, Turkey, and Western countries is comparatively analyzed to identify both common and distinctive features of interactive teaching practices. As a result, the study concludes that interactive teaching methods serve as a key didactic tool in training qualified and competitive specialists in social work with the elderly.

Keywords: *social work with the elderly, interactive teaching methods, social work education, empathy, simulation and role-playing, professional training, gerontology, practical skills*

Аннотация. В статье исследуется значение применения интерактивных методов обучения в преподавании дисциплины «Социальная работа с пожилыми людьми». В современный период на фоне старения населения подчёркивается важность наличия у специалистов по социальной работе практических навыков, эмпатии и способности к этическому принятию решений. В исследовании на основе научных источников проанализировано положительное влияние таких интерактивных методов, как ролевые игры, анализ ситуаций, симуляции и групповые обсуждения, на профессиональную подготовку студентов. Научная литература Азербайджана, России, Турции и западных стран была проанализирована в сравнительном аспекте, что позволило выявить общие и отличительные особенности интерактивного обучения. В результате сделан вывод о том, что интерактивные методы обучения являются основным дидактическим средством в подготовке квалифицированных и конкурентоспособных специалистов по социальной работе с пожилыми людьми.

Ключевые слова: *социальная работа с пожилыми людьми, интерактивные методы обучения, образование в области социальной работы, эмпатия, симуляция и ролевые игры, профессиональная подготовка, геронтология, практические навыки*

Müasir dövrdə dünya miqyasında demografik dəyişikliklər, xüsusilə də əhalinin yaşlanması tendensiyası sosial rifah sistemlərinin qarşısında yeni çağırışlar yaratmışdır. BMT-nin hesabatlarına əsasən, 2050-ci ilə qədər dünya əhalisinin təxminən 22%-ni ahıllar təşkil edəcək və bu, sosial xidmətlərin, səhiyyə sistemlərinin və sosial müdafiə mexanizmlərinin daha çevik, kompleks və peşəkar yanaşma tələb etdiyini göstərir. Bu reallıq sosial iş ixtisasının ahıllarla iş sahəsində ixtisaslaşmış mütəxəssislərə olan tələbatını artırır. Ahılların fiziki, psixoloji, sosial və emosional ehtiyaclarının doğru qiymətləndirilməsi və onlara adekvat xidmətlərin göstərilməsi yalnız yüksək səviyyədə hazırlanmış sosial işçilərin fəaliyyəti nəticəsində müm-

kündür. Bu baxımdan ali və orta ixtisas təhsili mütəxəssislərində “Ahıllarla sosial iş” fənninin səmərəli şəkildə tədrisi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Ənənəvi tədris metodları tələbələrin yalnız nəzəri biliklər əldə etməsinə şərait yaradır, lakin sosial iş sahəsinin praktikiyönlü olması nəzərə alındıqda, bu biliklərin real şəraitdə tətbiqi bacarıqlarının formalaşdırılması üçün kifayət etmir. Ahıllarla iş zamanı geniş spektrli sosial problemlərlə – yaşlanma sindromu, sosial təcrid, ailə münasibətlərində dəyişikliklər, psixoloji və emosional çətinliklər, sosial xidmətlərə çıxışın məhdudluğu – qarşılaşmaq mümkündür. Bu səbəbdən tələbələrin yalnız məlumatlı deyil, həm də kommunikativ bacarıqlara sahib, empatik yanaşmanı mənimsəmiş peşəkarlar kimi yetişdiril-

məsi mühüm məqsəddir. Son illərdə pedaqoji tədqiqatlar və tədris modelləri göstərir ki, interaktiv təlim metodlarının tətbiqi tələbələrin öyrənmə prosesinə aktiv qoşulmasını təmin edir və onların sosial bacarıqlarını əhəmiyyətli dərəcədə inkişaf etdirir. Xüsusilə ahıllarla sosial iş kimi humanitar sahələrdə bu metodlar empatiyanın formalaşması, sosial situasiyaların analiz edilməsi, ünsiyyət bacarıqlarının inkişafı və etik qərarvermə kimi peşə kompetensiyaların gücləndirilməsi üçün olduqca əlverişlidir. Tədrisdə interaktiv metodlardan istifadə həm tələbələrin motivasiyasını artırır, həm də onların real iş şəraitində qarşılaşa biləcəyi situasiyaları dərinlən anlamağa şərait yaradır. Rol oyunları, *case-study*, simulyasiya məşğələləri, video-analiz, debatlar kimi metodlar tələbələrə ahıllarla işləyərkən ortaya çıxan konkret problemləri modelləşdirmək, alternativ həll yolları tapmaq və peşəkar davranış standartlarını mənimsəmək imkanı verir. Bu baxımdan interaktiv təlim sosial iş üzrə mütəxəssislərin formalaşmasında əvəzolunmaz didaktik vasitə hesab olunur. Beləliklə, ahıllarla sosial iş fənninin tədrisində interaktiv metodlardan istifadənin aktuallığı həm cəmiyyətin sosial-iqtisadi reallıqları ilə, həm də sosial iş peşəsinin tələbləri ilə şərtlənir. Ahıllarla sosial işin tədrisi və bu prosesdə interaktiv metodlardan istifadə mövzusu müxtəlif elmi aspektdə geniş araşdırılmışdır. Müxtəlif ölkələrdə bu sahənin inkişaf səviyyəsi və sosial iş təhsili modelləri fərqli olduğundan, mövcud ədəbiyyatın müqayisəli təhlili həm nəzəri, həm də praktiki baxımdan əhəmiyyət daşıyır. Aşağıda Azərbaycan, Rusiya, Türkiyə və Qərb (ABŞ–Avropa) elmi mənbələri əsasında mövzuya dair sistemik analiz təqdim olunur. Azərbaycan elmi mühiti son illər sosial iş ixtisasının inkişafı ilə bağlı tədris metodologiyasına daha çox diqqət ayırır. Rəşad Əliyev və Məryəm Hüseynova (8, s. 114–117) simulyasiya əsaslı təlimin rolunu vurğulayır. Onlar hesab edirlər ki, simulyativ məşğələlər ahıllarla sosial iş praktikası üçün tələb olunan “situativ düşüncə”, “psixoloji uyğunlaşma” və “etik qərarvermə” kimi bacarıqları ən yüksək səviyyədə inkişaf etdirir. Azərbaycanın müəllim–tələbə münasibətlərinə xas olan ənənəvi hierarxik modeldə interaktiv metodlara keçidin müəyyən çətinlik yaratması da bu tədqiqatlarda qeyd olunur. A. Süleymanova (10, s. 34) bildirir ki, “İnteraktiv metodlar təlim

prosesində tələbələrin aktiv iştirakını təmin edir, onların yaradıcılıq və kommunikativ bacarıqlarını inkişaf etdirir və dərs materiallarının praktik kontekstdə mənimsənilməsini gücləndirir.”Eyni zamanda, Azərbaycanda yaşlı insanların əmək qabiliyyətinin azalması və sosial münasibətlərin zəifləməsi sosial xidmət subyektlərinin fəaliyyətini genişləndirməyi zəruri edir və ahılların sosial müdafiəsi üçün sosial xidmətlərin səmərəliliyinin artırılmasına diqqət yetirilməlidir (9, 2023, s. 7–10). Ümumilikdə Azərbaycan ədəbiyyatı göstərir ki, interaktiv metodlar ahıllarla sosial iş fənninin:

- praktikiyönlüyünü artırır,
- tələbələrdə empatiyanı gücləndirir,
- sosial situasiyaların analizini real kontekstə yaxınlaşdırır,
- müəllimlərin metodik hazırlığı ilə sıx bağlıdır

Rus dilli ədəbiyyatda gerontologiya və interaktiv tədris ənənəsi. Rusiya elmi məktəbi gerontologiya, sosial iş psixologiyası və tədris metodikası sahələrində zəngin ənənəyə malikdir. Lyudmila Volkova (12) yazır ki, ahıllarla sosial iş üzrə tədris metodları tələbələrin psixoloji hazırlığını inkişaf etdirməyə fokuslanmışdır və bu xüsusən interaktiv metodlarla mümkündür. Onun araşdırmasına görə, tədris prosesində dramlaşdırma və dialoq əsaslı məşğələlər tələbələrin ahıllarla ünsiyyətdə yaranan emosional çətinlikləri daha yaxşı başa düşmələrinə kömək edir. Tatyana Zeleneva və Olga Petrova (13.) sosial iş təhsilində situasiya təhlilinin (*case-study*) tətbiqini təhlil edərək onun çətin etik situasiyalarda doğru qərarvermə bacarığını inkişaf etdirdiyini göstərir. Ahıllarla iş zamanı ən çox rast gəlinən beş fəaliyyət dilemması bu tədqiqatda geniş analiz olunur: ahılların hüquqlarının qorunması, ailədaxili zorakılıq, sosial təcrid, iqtisadi istismar və səhiyyə xidmətlərinə çıxış. Elena Şubina (14) isə diqqəti kommunikativ bacarıqların inkişafına yönəldir. O, video-analizin tələbələrin öz davranış modellərini və ahıllarla ünsiyyət zamanı ortaya çıxan emosional reaksiyalarını daha obyektiv qiymətləndirməsinə şərait yaratdığını qeyd edir.

Rus ədəbiyyatı ümumilikdə interaktiv tədrisin:

- refleksiv-məntiqi düşüncəni gücləndirdiyini,

- empatiya və şəxsi münasibətləri şüurlu şəkildə idarə etməyi öyrətdiyini,

- tədrisin psixoloji ölçülərini nəzərə alan kompleks metodlar tələb etdiyini vurğulayır

Türk tədqiqatlarında modelləşdirmə və empatiya mərkəzli yanaşma Türkiyə sosial xidmət elmi son illərdə ahıllarla sosial iş mövzusunda xüsusi diqqət yetirir. Bu ölkənin ədəbiyyatında interaktiv tədris ən çox empatiya, çətin hallarla işləmə və praktik modelləşdirmə aspektlərində araşdırılır. Ayşe Güngör və Selin Karataş (4.) interaktiv təlimin sosial xidmət tələbələrini “peşəkar empatiya səviyyəsini” əhəmiyyətli dərəcədə artırdığını eksperimentlə sübut etmişdir. Onların araşdırmasında rol oyunlarının psixososial vəziyyətləri anlamaqda ən təsirli metod olduğu qeyd edilir. Hakan Yıldırım (11) ahıllarla sosial iş dərslərində istifadə edilən “rol oynamanın üç səviyyəsini” müəyyən edir:

- müşahidə mərhələsi,
- hissi-identifikasiya mərhələsi,
- davranış modeli yaratma mərhələsi. Bu model türk ədəbiyyatında geniş tətbiq edilir.

Zeynep Arslan (1) *case-study* metodunun ahılların sosial problemlərinin real həyat kontekstində öyrədilməsinə imkan verdiyini qeyd edir. Araşdırma göstərir ki, türk tələbələr mədəni dəyərlərə (ailə bağları, yaşlıya hörmət) əsaslanaraq qərar verməyə meyllidirlər və bu, interaktiv təlim zamanı müzakirələrin mədəni aspektini gücləndirir.

Türkiyə tədqiqatları göstərir ki:

- tələbələr real hadisələr üzərində işləməyə motivasiya olunur,
- praktiki situasiyaların canlandırılması peşəkar özünəinamı artırır,
- empatiya interaktiv təlimin əsas hədəfi kimi çıxış edir

İngilis dilli (Qərb) ədəbiyyatda təcrübəyönlü sosial iş təhsili Qərb ölkələrində interaktiv tədris, xüsusilə sosial iş təhsilində, uzun illərdir əsas metodoloji xətt hesab olunur. Malcolm Knowles (5) andragoji nəzəriyyəsi yetkin öyrənənlərin fəal iştirak, təcrübə və özünüidarə olunan öyrənmə prinsiplərinə əsaslanır. Bu nəzəriyyə interaktiv metodların sosial iş təhsilində tətbiqinə elmi əsas yaradır. Li və Lee (6) tərəfindən aparılan tədqiqatda müəyyən edilmişdir ki, gerontologiya və ahıllarla sosial iş üzrə tədrisdə təcrübəyönlü və interaktiv metodların, xüsusilə etnoqrafik müsahibələrə əsaslanan öyrənmənin tətbiqi tələbələrin yaşlanma prosesini

real sosial kontekstdə dərk etməsinə, empatiya səviyyəsinin yüksəlməsinə və ahıllarla peşəkar işləməyə hazırlıq bacarıqlarının əhəmiyyətli dərəcədə inkişafına səbəb olur. Stephen Brookfield (2) qeyd edir ki, “kritik refleksiya” sosial iş təhsilinin mərkəzi elementidir və interaktiv müzakirələr tələbələrə öz peşəkar davranışlarını tənqidi qiymətləndirmək imkanı verir. John Mayer və Luis Rodriguez (7) simulyasiya əsaslı təlimin sosial iş tələbələrində:

- qeyri-müəyyən situasiyalarda qərarvermə,
- stressli hadisələrə psixoloji adaptasiya,
- etik dilemmələrin qiymətləndirilməsi kimi bacarıqları inkişaf etdirdiyini göstərir

James Cavanaugh və Frauke Blanchard-Fields (3) ahıllarla işdə emosional zəkaya xüsusi önəm verərək interaktiv təlimin tələbələrin emosional reaksiyalarını idarə etmə bacarığını artırdığını vurğulayır. İngilis dilli tədqiqatlar bu sahədə ən geniş və dərin nəzəri baza yaradır. Burada interaktiv metodlar yalnız tədris üsulu kimi deyil, həm də peşəkar sosial işçinin formalaşmasının əsas komponenti kimi təqdim olunur. Beləliklə ümumiləşdirərək demək olar ki, Malcolm Knowles (5. s. 25–40) Andragoji nəzəriyyəyə əsaslanaraq yetkin öyrənənlərin fəal iştirak və təcrübəyə əsaslanan öyrənmə prinsiplərini vurğulayır. Li və Lee (6) göstərir ki, etnoqrafik müsahibələrə əsaslanan təcrübəyönlü təlim gerontologiya və ahıllarla sosial iş üzrə tələbələrin empatiya səviyyəsini artırır və peşəkar bacarıqlarını inkişaf etdirir. Brookfield (2. s. 50–75) “kritik refleksiya”nın əhəmiyyətini, Mayer və Rodriguez (7. s. 235–249) simulyasiya təliminin bacarıq inkişafını, Cavanaugh və Blanchard-Fields (3. s. 310–325) isə interaktiv təlimin emosional zəkaya təsirini vurğulayır.

Araşdırılan tədqiqatlar göstərir ki, Azərbaycan - mədəni dəyərlər, ailə modelləri və sosial müdafiə sistemi kontekstində interaktiv tədris araşdırılır. Rusiya – gerontologiya və psixoloji hazırlıq üzərində fokuslanır. Türkiyə – empatiya və modelləşdirmə əsas öyrənmə mexanizmi kimi qəbul edilir. Qərb – nəzəri metodologiya, simulyasiya və refleksiya əsas öyrənmə strukturu kimi təqdim olunur. Bütün ölkələrdə interaktiv metodlar sosial iş təhsilinin keyfiyyətini artıran əsas vasitə kimi tanınır. Rol oyunları, situasiya təhlili və simulyasiya ən çox tövsiyə edilən metodlardır. Ahıllarla işləməyi öyrətmək üçün empatiya, ünsiyyət, etik qərar-

vermə və praktiki bacarıqların inkişafı əsas hədəfdir. İnteraktiv tədrisin effektivliyi müəllimin pedaqoji hazırlığından və texniki imkanlardan asılıdır.

Metodologiya

Bu tədqiqat ahıllarla sosial iş fənninin tədrisində interaktiv metodlardan istifadənin effektivliyini qiymətləndirmək məqsədilə aparılmışdır. Araşdırma qarışıq metodlu (mixed-method) tədqiqat çərçivəsində həyata keçirilmiş və həm keyfiyyət, həm də kəmiyyət məlumatları əsasında nəticələr çıxarılmışdır. Tədqiqat üç əsas mərhələdən – müşahidə, sorğu və müsahibə mərhələlərindən ibarət olmuşdur.

Tədqiqat Bakı Biznes Universitetində sosial iş ixtisasında aparılmışdır. İştirakçılar aşağıdakı qruplardan ibarət olmuşdur:

- 112 nəfər sosial iş ixtisası tələbəsi (II–IV kurs)
 - 9 nəfər sosial iş fənlərini tədris edən müəllim
 - 3 nəfər tədris metodikası üzrə ekspert
- İştirakçılar könüllü əsaslarla tədqiqatda iştirak etmiş və məlumatlar etika prinsiplərinə uyğun toplanmışdır. Araşdırmanın ilkin mərhələsində fənnin tədris olunduğu 18 dərslə müşahidə edilmişdir. Müşahidə strukturlu formatda aparılmış və aşağıdakı indikatorlar əsasında qiymətləndirilmişdir:
- İnteraktiv metodların dərslərinə uyğun tətbiqi
 - Tələbələrin fəallıq və iştirak səviyyəsi
 - Müəllimin interaktiv metodları idarə etmə bacarığı
 - Tələbələrarası əməkdaşlıq və qrup dinamikası
 - Praktiki bacarıqların nümayiş etdirilməsi
- Müşahidə zamanı həm audio, həm də qısa qeydlər istifadə olunmuş, dərslərin prosesində tələbə və müəllim fəaliyyətlərinin intensivliyi ayrıca kodlaşdırılmışdır.

Tədqiqat çərçivəsində tələbələr arasında xüsusi olaraq hazırlanmış 30 suallıq yarı-strukturlaşdırılmış sorğu anketi tətbiq edilmişdir. Sorğu aşağıdakı alt-bölmələrdən ibarət olmuşdur:

- İnteraktiv metodlara münasibət
- İnteraktiv dərslərin motivasiya səviyyəsinə təsiri
- Ahıllarla sosial iş üzrə praktiki bacarıqların qiymətləndirilməsi
- Rol oyunları, debatlar və simulyasiyaların səmərəliliyi
- Multimedia resurslarının dərslərin yadda qalmasına təsiri

Sorğu Likert şkalası (1–5) əsasında hazırlanmış və nəticələr kəmiyyət analizi üçün kodlaşdırılmışdır. Sorğunun etibarlılığı Cronbach Alpha ($\alpha = 0.87$) ilə təsdiqlənmişdir ki, bu da yüksək etibarlılıq göstəricisidir.

Keyfiyyət məlumatlarının toplanması üçün müəllimlərlə və metodistlərlə yarı-strukturlaşdırılmış müsahibələr keçirilmişdir. Müsahibə sualları aşağıdakı istiqamətləri əhatə etmişdir:

- İnteraktiv metodların tədrisində tətbiq təcrübəsi
- Ahıllarla sosial iş fənninin spesifik çətinlikləri
- Tələbələrin interaktiv dərslərə reaksiyası
- Texniki və metodik ehtiyaclar
- İnteraktiv metodların tədris nəticələrinə təsiri

Məlumatlar tematik kodlaşdırma metodu ilə təhlil edilmiş və 5 əsas aspekt müəyyən edilmişdir: motivasiya, empatiya, kommunikasiya bacarıqları, tətbiqi bilik, müəllim hazırlığı.

3. Analiz edilən interaktiv metodlar

Tədqiqat zamanı interaktiv metodların hər biri həm müşahidə, həm sorğu, həm də müsahibələr əsasında ayrıca qiymətləndirilmişdir. Aşağıda bu metodların tədqiqatda necə analiz olunduğu geniş şəkildə izah olunur:

İnteraktiv metodların təhlili

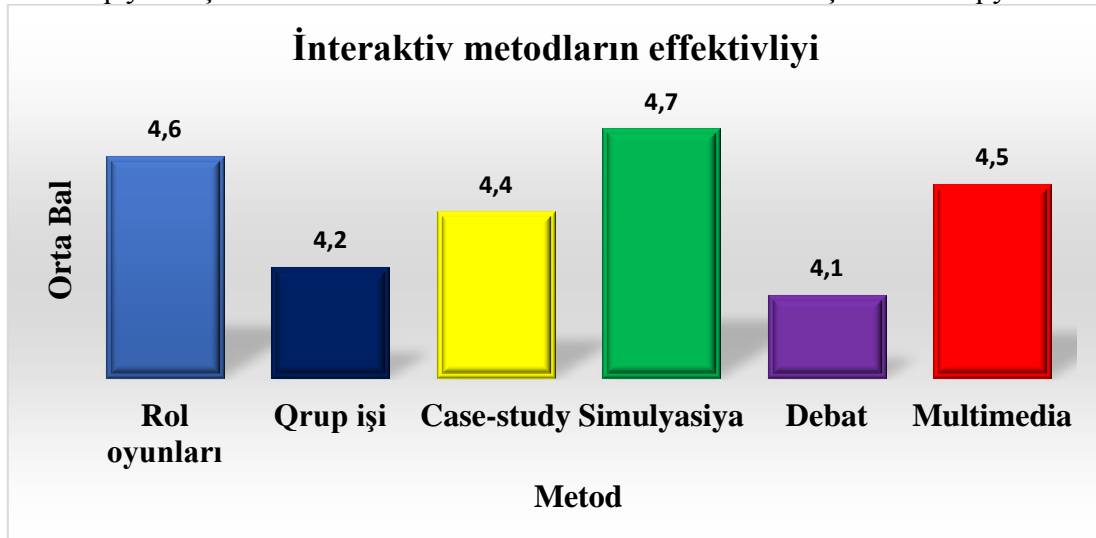
№	İnteraktiv metod	Analiz zamanı diqqət yetirilən aspektlər	Tətbiq səviyyəsi Effektivlik
3.1	Rol oyunları və dramlaşdırma	<ul style="list-style-type: none"> • Rol bölgüsünün psixoloji və sosial məzmunu • Tələbələrin emosional reaksiyaları • Empatiya səviyyəsinin dəyişməsi • Konflikt situasiyalarının həll bacarığı 	Müşahidə olunan dərslərin 64%-də tətbiq edilmiş, tələbələr tərəfindən ən effektiv metod hesab olunmuşdur

3.2	Qrup iřləri və beyin həmləsi	<ul style="list-style-type: none"> Fikir müxtəlifliyinin müzakirəyə təsiri Qrupun özünüidarəetmə bacarığı Tələbələrin aktivlik dərəcəsi Problemlərin kollektiv həlli 	“Ahılların sosial problemlərinin xəritələndirilməsi” tapşırıqlarında geniş tətbiq edilmişdir
3.3	Case-study (situasiya təhlili)	<ul style="list-style-type: none"> Hadisələrin real praktikaya yaxınlığı Tələbələrin situasiyanı analiz etmə bacarığı Alternativ həll yollarının müəyyən edilməsi Etik dilemmlərə yanaşma 	Tələbələrin tənqidi düşünmə səviyyəsini artıran ən təsirli metodlardan biri kimi qiymətləndirilmişdir
3.4	Simulyasiya məşğələləri	<ul style="list-style-type: none"> Tələbələrin real reaksiyaları Stress altında qərar vermə bacarığı Peşəkar davranış standartlarına uyğunluq Simulyasiyadan sonra refleksiya 	“Real situasiya təcrübəsi” hissini formalaşdırdığı üçün yüksək qiymətləndirilmişdir
3.5	Debatlar və müzakirələr	<ul style="list-style-type: none"> Arqumentlərin məntiqi quruluşu Qarşı tərəfin rəyinə münasibət Ahıllarla bağlı stereotiplərin dağıdılması 	Tələbələrin kritik düşünmə bacarığını nəzərəcərpacaq dərəcədə gücləndirmişdir
3.6	Multimedia vasitələri və video-analiz	<ul style="list-style-type: none"> Videomaterialların emosional təsiri Real həyat nümunələrinin yadda qalma səviyyəsi Video-analiz əsasında tələbə refleksiyası Ahıllarla bağlı empatiya səviyyəsinin yüksəlməsi 	Tələbələrin həm emosional, həm də koqnitiv öyrənmə prosesinə güclü təsir göstərmişdir

İnteraktiv Metodların Effektivliyi üzrə Cədvəl

Metod	Orta Bal	İştirakçı sayı
Rol oyunları	4.6	112
Qrup iři	4.2	112
Case-study	4.4	112
Simulyasiya	4.7	112
Debat	4.1	112
Multimedia	4.5	112

Aşağıdakı diaqram İnteraktiv Metodların Effektivliyi üzrə tələbələrin verdiyi Orta Bal göstəricilərini müqayisəli şəkildə əks etdirir. Burada hər metod 1–5 Likert şkalasında qiymətləndirilib.

Diaqramda göstərilən nəticələrdən görünür ki, müxtəlif interaktiv tədris metodları tələbələr tərəfindən fərqli effektivlik dərəcəsinə malik kimi qiymətləndirilmişdir. Metodlar arasında həm praktikiyönümlük, həm də emosional təsir gücü baxımından fərqlər müşahidə olunur.

1. Ən yüksək nəticə – Simulyasiya məşğələləri (4.7 bal)

Diaqramda ən yüksək orta bal simulyasiya metoduna məxsusdur. Bunun səbəbləri:

- Real iş şəraitinin modelləşdirilməsi
- Tələbədə “peşəkar situasiyada iştirak etmə” hissənin yaranması
- Ahıllarla işləyərkən qərarvermə və kommunikasiya bacarıqlarının praktiki şəkildə sınaqdan keçirilməsi
- Emosional və koqnitiv öyrənmənin birlikdə aktivləşməsi

Bu nəticə simulyasiyanın sosial iş ixtisası üçün ən uyğun metodlardan biri olduğunu təsdiqləyir.

2. Rol oyunları (4.6 bal) – Yüksək empatiya və sosial bacarıqlar

Rol oyunları diaqramda ikinci yüksək nəticəni göstərir. Səbəblər:

- Ahıl rolunu canlandıran tələbədə empatiya formalaşır
- Sosial situasiyaları canlı şəkildə təcrübədən keçirmək imkanı yaranır
- Kommunikasiya və emosional bacarıqlar inkişaf edir
- Rol oyunlarının yüksək bal qazanması onların sosial-humanitar sahələrdə effektivliyini təsdiqləyir.

3. Multimedia vasitələri (4.5 bal) – Vizual öyrənmənin gücü

Multimedia və video-analiz tələbələr tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Bunun səbəbi:

- Real həyat nümunələrinin emosional təsir yaratması
 - Ahıllarla bağlı sosial problemlərin vizual olaraq daha aydın başa düşülməsi
 - Yaddaşda uzun müddət qalma üstünlüyü
- Bu, göstərir ki multimedia materialları ahıllarla sosial iş kimi fənlərdə mühüm didaktik vasitədir.

4. Case-study (4.4 bal) – Analitik təfəkkürün inkişafı

Case-study orta səviyyədə yüksək nəticə göstərir. Tələbələr bu metod vasitəsilə:

- real hadisələri təhlil edir

- alternativ həll yolları hazırlayır
- tənqidi düşünmə bacarıqlarını inkişaf etdirirlər

Bu metod daha çox analitik yönlü olduğundan emosional təsiri simulyasiya və rol oyunlarına nisbətən zəifdir, lakin yenə də yüksək effektivdir.

5. Qrup işi (4.2 bal) – Orta səviyyədə yuxarı, lakin tam lider deyil

Qrup işinin digər metodlara nisbətən bir qədər aşağı qiymətləndirilməsi göstərir ki:

- Qrup dinamikası bəzən qeyri-bərabər olur
- Aktiv tələbələr daha çox iştirak edir, digərləri passiv qalır
- Effekt müəllimin idarəetmə bacarığından çox asılıdır

Bununla belə, qrup işi sosial əməkdaşlıq bacarıqlarını artırdığı üçün ümumilikdə müsbət dəyərləndirilir.

6. Debat (4.1 bal) – Ən aşağı, amma yenə də müsbət nəticə.

Debat metodu diaqramda ən aşağı balı alıb, lakin bu göstərici yenə də müsbət (4 baldan yuxarı) olaraq qalır. Bu fərqi izah edən səbəblər:

- Debat prosesinə bütün tələbələr bərabər səviyyədə qoşula bilmir
- Bəzi tələbələr müzakirə zamanı öz fikrini ifadə etməkdə çətinlik çəkir
- Sosial iş fənnində debat daha çox nəzəri səviyyədə qalır, praktik elementləri azdır

Beləliklə, diaqramdan göründüyü kimi:

✓ Praktik və emosionalyönlü metodlar ən yüksək nəticə göstərir: Simulyasiya → Rol oyunları → Multimedia

✓ Analitik və nəzəriyönlü metodlar orta-yüksək nəticə verir: Case-study → Qrup işi

✓ Daha abstrakt və müzakirəyönlü metod ən aşağı nəticəyə malikdir: Debat

Bu nəticələr sosial iş kimi praktik sahələrdə interaktiv metodların seçiminin tələbələrin motivasiyasına və öyrənmə keyfiyyətinə ciddi təsir etdiyini təsdiqləyir.

Nəticə

Ahıllarla sosial iş fənninin tədrisində interaktiv metodların tətbiqi tələbələrin professional hazırlığını əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirir və onların real iş şəraitinə adaptasiyasını asanlaşdırır. Aparılan tədqiqat və müşahidələr göstərir ki, interaktiv tədris yalnız nəzəri biliklərin ötürülməsi ilə məhdudlaşmır, həm də tələbələrin

sosial və emosional bacarıqlarının inkişafına şərait yaradır. Konkret olaraq:

Tədrisin keyfiyyətinin yüksəlməsi: İnteraktiv metodlar tələbələrin dərslər prosesində fəal iştirakını təmin edir, diqqət və marağını artırır. Diskussiya, rol oyunları, problem həll etmə və simulyasiya vasitəsilə öyrənmə prosesi daha praktik və yadda qalan olur.

Empatiya və kommunikasiya bacarıqlarının formalaşması: Ahıllarla sosial iş mövzusunda interaktiv fəaliyyətlər tələbələrdə empatiya, sosial həssaslıq və effektiv kommunikasiya bacarıqlarının inkişaf etdirir ki, bu da gələcəkdə sosial iş mütəxəssisi kimi fəaliyyət göstərərək ən əvəz olunmazdır.

Praktiki təcrübənin əhəmiyyəti: Simulyasiya və praktiki məşğələlər tələbələrə real iş şəraitini əks etdirən vəziyyətlərdə qərar vermə və problemləri həll etmə bacarığı qazandırır. Bu isə onların peşəkar fəaliyyətinə hazırlığını artırır.

Mütəxəssis hazırlığında kompleks yanaşmanın rolu: İnteraktiv metodlar yalnız nəzəri biliklərin tətbiqi ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda sosial işin etik prinsiplərini, məsuliyyət və peşəkar davranış qaydalarını praktik şəkildə mənimsəməyə imkan verir.

Təvsiyələr

Ahıllarla sosial iş fənninin tədrisinin effektivliyini artırmaq üçün aşağıdakı tədbirlər təvsiyə olunur:

Texniki imkanların artırılması: Ali təhsil müəssisələrində interaktiv təlim üçün müasir texnologiyaların, o cümlədən simulyasiya proqramları, virtual laboratoriyalar və multimedia resurslarının istifadəsi təmin edilməlidir. Bu, tələbələrin dərslər prosesində daha aktiv iştirakını təmin edəcək.

Müəllimlərin peşəkar inkişafı: Sosial iş fənni üzrə dərslər deyən müəllimlər mütəmadi olaraq interaktiv metodlar və yeni pedaqoji yanaşmalar üzrə təlimlərdə iştirak etməlidirlər. Bu, müəllimlərin tədris prosesini daha innovativ və praktik hala gətirməsinə imkan yaradacaq.

Simulyasiya mərkəzlərinin yaradılması: Ahıllarla sosial iş üzrə simulyasiya mərkəzlərinin fəaliyyəti tələbələrə real həyat situasiyalarını təcrübədən keçirməyə imkan verəcək. Bu mərkəzlərdə rol oyunları, praktiki məşğələlər və problem həll etmə sessiyaları təşkil edilməlidir.

Problemin elmi yeniliyi. Problemin elmi yeniliyi təqdim olunan məqalənin ahıllarla sosial iş fənninin tədrisində interaktiv təlim metodlarının tətbiqini ali təhsildə peşəkar sosial işçi hazırlığı kontekstində elmi və sistemli şəkildə araşdırması ilə xarakterizə olunur. Tədqiqatda bu metodların tələbələrin empatiya, kommunikasiya və etik qərar vermə bacarıqlarının formalaşmasına təsiri Azərbaycan ali təhsil mühiti üzrə empirik materiallar əsasında təhlil edilmişdir. İlk dəfə olaraq simulyasiya, rol oyunları və situasiya təhlili metodlarının effektivliyi müqayisəli şəkildə qiymətləndirilmiş, milli-mədəni xüsusiyyətlər nəzərə alınmaqla interaktiv təlimə əsaslanan praktikiyönlü didaktik yanaşma təklif edilmişdir.

Problemin aktuallığı. Əhalinin yaşlanma prosesinin sürətlənməsi ahıllarla sosial iş sahəsində peşəkar və praktik bacarıqlara malik mütəxəssislərin hazırlanmasını aktuallaşdırır. Bu, sosial işçilərin ahılların psixoloji, sosial və emosional ehtiyaclarını adekvat qiymətləndirə bilməsi üçün tədrisdə interaktiv və tətbiqiönlü metodların istifadəsini zəruri edir. Ənənəvi tədris yanaşmalarının praktik hazırlıq baxımından məhdudluğu ahıllarla sosial iş fənnində empatiya, kommunikasiya və etik qərar vermə bacarıqlarının inkişaf etdirən interaktiv metodların tətbiqini xüsusi əhəmiyyətli edir. Problemin aktuallığı sosial-iqtisadi reallıqlar və ali təhsildə sosial iş üzrə keyfiyyətli kadr hazırlığına artan tələbatla bağlıdır.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Tədqiqatın nəticələri ahıllarla sosial iş fənninin tədrisində interaktiv metodların səmərəli tətbiqi üçün praktik əsaslar yaradır. Bu nəticələr sosial iş üzrə tədris proqramlarının yenilənməsində və praktikiyönlü dərslər modellərinin hazırlanmasında istifadə oluna bilər. İnteraktiv metodlar tələbələrin empatiya, kommunikasiya və qərar vermə bacarıqlarının inkişaf etdirərək onların peşəkar fəaliyyətə hazırlıq səviyyəsini artırır. Eyni zamanda, tədqiqat materialları müəllimlər üçün metodik təvsiyə xarakteri daşıyır və tədris–praktika əlaqəsinin gücləndirilməsinə xidmət edir.

Ədəbiyyat

1. Arslan, Z. Vaka analizinin sosial xidmət öyrətimindəki işlevi / Z. Arslan // *Eğitim ve Araştırma Dergisi*. – 2021. – 13(4), – s. 98–110.
2. Brookfield, S. *Becoming a critically reflective teacher* / S. Brookfield. – San Francisco: Jossey-Bass, – 2017. – 240 s.
3. Cavanaugh, J., & Blanchard-Fields, F. *Adult development and aging* / J. Cavanaugh, F. Blanchard-Fields. – Boston: Cengage Learning, – 2019. – 432 s.

4. Güngör, A., & Karataş, S. Sosyal hizmet eğitiminde etkileşimli öğretim / A. Güngör, S. Karataş // Sosyal Hizmet Dergisi. – 2018. – 6(3), – s. 211–227.
5. Knowles, M. The adult learner / M. Knowles. – London: Routledge, – 1984. – 256 s.
6. Li, L., & Lee, Y. Teaching gerontology to social work students via experiential learning using ethnographic interviews / L. Li, Y. Lee // Innovation in Aging. – 2022. – 6(Supplement 1), – s. 388–389. DOI:10.1093/geroni/igac059.1530
7. Mayer, J., & Rodriguez, L. Simulation-based learning in social work education / J. Mayer, L. Rodriguez // Journal of Social Work Education. – 2020. – 56(2), – s. 235–249.
8. Əliyev, R., & Hüseynova, M. Sosial işdə simulyasiya əsaslı tədrisin rolu / R. Əliyev, M. Hüseynova // Azərbaycan Pedaqoji Universitetinin Xəbərləri. – 2020. – 4(2), – s. 112–120.
9. İsmayılova, E. Azərbaycanda yaşlı əhali qrupunun sosial xidmət almaq ehtiyaclarına baxış / E. İsmayılova // **Social Research Journal. – 2023. – s. *(online mənbə; ümumi səhifə sayı yoxdur, məqalə onlayn indekslənilir).
10. Qasımov, E. Ahıllarla sosial işin təşkili və tədrisi / E. Qasımov. – Bakı: Elm, – 2019. – 280 s.
11. Süleymanova, A. İnteraktiv üsullar: mahiyyəti və pedaqoji əsasları / A. Süleymanova // Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun Elmi Əsərləri. – 2025. – 92(1), – s. 32–41.
12. Yıldırım, H. Yaşlılarla sosial hizmet öğreniminde rol oynamanın etkisi / H. Yıldırım // Türkiye Gerontoloji Araştırmaları. – 2019. – 11(1), – s. 55–68.
13. Волкова, Л. Социальная работа с пожилыми: методика обучения / Л. Волкова. – Москва: Юрайт, – 2016. – 312 с
14. Зеленёва, Т., & Петрова, О. Интерактивные методы в подготовке соцработников / Т. Зеленёва, О. Петрова // Вестник социального образования. – 2018. – 5, – с. 45–53.

Redaksiyaya daxil olub: 19.02.2026